

RIIGIKOGU

IV koosseis.

V istungjärk.

97. koosolek.

18. novembril 1930.

Sisu:

1. Teatamine Vabariigi Valitsusele tagasi-antud seaduseelnõust.
2. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — A. Tupitsa, M. Martinson'i ja M. Laarman'i ettepanek.
3. Eesti Vabariigi ja Hispaania Kuningriigi vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.
4. Sõnavõtmised isiklikus asjas.
5. Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — redaktsioon.
6. Tolli põhitariifide §§ 55, 57, 88, 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus — redaktsioon.
7. Kaubalaevade omanduse ja vastutuse seadus — I lugemisel.
8. Laevakinnistuseseaduse § 25. muutmise seadus — I lugemisel.
9. Vangistuseseadustik — I lugemisel.
10. Raudteede seadus — I lugemisel.
11. Eesti-Rumeenia kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.
12. Eesti ja Hollandi laevamöötkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.
13. Tsekiseaduse §§ 9 ja 10 muutmise seadus — II lugemisel.
14. Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
15. Põllutöölise seadus — I lugemisel.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 17.15 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

1. Teatamine Vabariigi Valitsusele tagasi-antud seaduseelnõust.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

Sindi hüdroelektri-jõujaama kontsessiooni lepingu kinnitamise seaduse Vabariigi Valitsusele tagasi.

2. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — A. Tupitsa, M. Martinson'i ja M. Laarman'i ettepanek.

A. Tupitsa (põl) ettepanekul antakse seaduseelnõu Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse väljatöötamise erikomisjoni.

3. Eesti Vabariigi ja Hispaania Kuningriigi vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

4. Sõnavõtmised isiklikus asjas.

H. Martinson (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei ole muidu selle poolt, kui isiklikus asjus Riigikogus sõna võetakse sündmuste kohta, mis sündinud väljaspool Riigikogu.

Et ma seekord erandi teen, sünnib seepärast, et neis kirjutustes, mis paaril korral „Vaba Maas“ minu laimamiseks ilmunud, mööda minnes ka Riigikogu on puudutatud.

Sisuliselt seda asja siin arutama hakata ei pea ma mitte kohaseks, teatan aga avalikult, et ma „Vaba Maa“ vastutava toimetaja nende mind laimavate artiklite avaldamise eest kohtulikule vastutusele olen võtnud.

E. Pesur (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Isiklikus asjus sõna võttes teatan, et „Vaba Maa“ nr. nr. 267. ja 269. on avaldanud minu kohta „Küba“ joogikoha sulgemise puhul äärmiselt laimavaid valeteateid, mispärast olen „Vaba Maa“ vastutava toimetaja kohtulikule vastutusele võtnud.

5. Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

6. Tolli põhitariifide §§ 55, 57, 88, 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

7. Kaubalaevade omanduse ja vastutuse seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja M. Pung: Aus-tatud Riigikogu liikmed! Käesolev seaduseelnõu kujutab endast üht osa tervest laevanduse seadusest. See eelnõu käsib Eesti laevade omanduse õigust ja omanik-kude vastutust. Selles eelnõus väärib tähelepanu eriti üks majandusepoliitiline mää-rus, mis väljendub § 3. See määrus kergendab laevade ülesvõtmist Eesti lipu alla. Sarnane olukord on küll umbes juba praegu maksmas, kuid vastavas seaduses ei ole see küllalt täpselt väljendatud. Nimelt ma-jandusepoliitiliselt oleks kasulik, kui võimalikult rohkesti oleks Eesti lipu all sõitvaid laevu. Seepärast on maksuma pandud põhi-mõte, et vähemalt 50% laeva väärtusest peaks kuuluma Eesti kodanikkudele.

Mis puutub aktsiaseltsidesse, siis on ka selles asjas kergendatud tingimused ette nähtud, et laev võiks Eesti lipu all sõita.

Mis selle seaduseelnõu muudesse osadesse puutub, siis on siin võetud osad Brüsseli kahest konventsioonist ja osad teistest seadustest. Üks Brüsseli konvent-sioon on meie poolt juba ratifitseeritud, kuna teine on ratifitseerimata. Aga ka ra-tifitseerimata konventsioon on meie vastu-võetav, ja seepärast on seaduseelnõusse sellekohased määrused võetud. Tulid selle juures mõned muudatused ette võtta niipalju, kui selles konventsioonis puudusid määrused, mis meie seadustega koos-kõlas ei olnud.

Lõpuks on ette nähtud nõndanimetatud laevaühingud, mis lahku lähevad meie aktsiaseltsidest kui ka tsiviilõiguslikest ühingutest. Selle tundemärgid on seletus-kirjas ligemalt ära tähendatud, ja neid ei hakka ma siin kordama. Et see seaduseelnõu iseenesest tarvilik, ei ole kahtlust, ja nagu ütlesin, on ta üks osa tervest laevanduse seadusest. On kavatsus nimelt laevanduse seadus mitte terves ulatuses korraga välja töötada, sest see võtaks kaua aega ja palju tööd, vaid järk-järgult üksikute osade viisi see seadus maksuma panna. Üks osa sellest on käesolev seadus.

Neil põhjustel teen üldkomisjoni ni-mel Riigikogule ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vas-tu I lugemisel.

8. Laevakinnistuseseaduse § 25. muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja M. Pung: Käes-olev seadus on tingitud eelmisest seadu-sest. Nimelt on eelmises seaduses ette nähtud, missugused nõudmised on eesõi-gustatud seisukorras. Et see eesõigusta-tud nõudmiste järjekord ei ole eelmise sea-duse järgi mitte kooskõlas sellega, mis praeguses Laevakinnistuseseaduses on, siis tuli Laevakinnistuseseaduses vastav parag-rahv muuta. Käesolev seaduseelnõu käsi-tabki Laevakinnistuseseaduse § 25. muut-mist.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vas-tu I lugemisel.

9. Vangistuseseadustik — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Jõeäär: Lugupeetud rahvasaadikud! Uue vangis-tusseadustiku maksmapanemise vajadus on tingitud Kriminaalseadustiku vastuvõt-misest, mille §§ 13, 14 ja 55 väljendavad uusi põhimõtteid vabadusekaotuslike kude karistuste täideviimise kohta. Endise hir-mutamise põhimõtte asemele on võetud parandamise põhimõte. Võrreldes meil praegumaksa vangistuseseadustikuga on esitatud eelnõu samm edasi, olgugi et see eelnõu ka täiesti vaba ei ole puudustest. Praegu meie vangimajades valitsev kord on kahtlemata mõjunud kaasa kohutavale kuritegevuse tõusule: elukutselised ja har-jumuskurjategijad ei ole küllalt eraldatud juhtumisi kuritegelistest isikutest, ja see-tõttu avaldatakse nähtavasti põhjendatud arvamist, et meil vangimajad on karistuse-asutiste asemel muutunud kurjategijate üli-koolideks. Suurel määral on niisugune seisukord tingitud ruumide puudusest. Kõi-ge kujukama näitena ruumikitsikuse kohta toodi komisjonis ette Viljandi vangimaja, kus alaliselt veidi üle 20 koha vangide jaoks, kuhu aga tuli mahutada üle 120 vangi. Viimasel ajal on olukord Viljandis paranenud uue vangimaja ehitamisega, kuid teistes vangimajades on olukord sar-

nane, et seal asju sünnib, millest avalikult isegi kõneleda raske.

Meil on vangide arv üldiselt ebamääraselt suur, keskmiselt 3.000 vangi päeva kohta, ning sarnast suurt arvu vange ei suuda meie vangimajad mahutada. Et võimaldada üle saada sellest nähtusest, ja tegelikult ellu viia neid põhimõtteid, milliste le on uus vangistuseadustik rajatud, ja tegutseda nende põhimõtete kohaselt, mis seaduseelnõus väljendatud, on eelnõu järgi tööfondist peale selle 25%, mis praegugi läheb vangistuseasutiste kasuks, ka see 25% vangimajadele jäetud, mis seni läks riigikassa kasuks, et see summa, umbes 9 miljonit aastas, tarvitataks uute vangistuseasutiste ehitamiseks. Selleks jäävad need summad valitsuse käsutada. Senised kogemused on näidanud, et eelarve korras tarvilikke summasid meie vangimajade juurdeehitamiseks ei ole korda läinud saada. Praegu on üks vangimajadest, nimelt Harku uus vangimaja, ehitatud nende summadega, mis saadud vangide tööfondist, nimelt sellest summast, mis vangimajade kasuks läheb. Vangide jaotamist vangistuseasutiste vahel ja nende liigitamist nende iseloomu kohaselt on võimalik läbi viia siis, kui ruumid selle võimaldavad. Uudsus, võrreldes teiste riikide seaduseandlusega sel alal, on nõndanimetatud painduv karistuste täitmise kord. Vangide töösusinust ja vangide käitumist hinnatakse markide süsteemi alusel kodukorras antavate eeskirjade järgi. Seda korda teostatakse kolmes astmes, katsealuste, paranejate ja eeskujulikkude astmes. Paranejate aste jaguneb omakord veel kahte kuni nelja järku, ja neist järkudest ühest teise üleviimine sünnib samuti hea käitumise ja töösusinuse korral. Rahvusvahelise kriminaalõiguse ja vangistuseasutiste komisjoni poolt 1929. a. Bernis väljatöötatud põhilauseid on vähemalt ses osas, mis puutub vahialuste liigitamise ja paigutamisse, samuti nende töö ja tervishoiu kohta, enam-vähem tunnustamist leidnud selles eelnõus, niipalju kui see kodukorra hooleks ei ole jäetud.

Vastolus nende Berni kriminaalõiguse komisjoni poolt väljatöötatud põhilausetega näib olema ainult see osa, mis puudutab kehalise karistuse määramist vahialustele-alaealistele, seepärast et nende põhilauseste järgi sarnase karistamisviisi lubamine on ainult sel korral õigustatud, kui vastava riigi seaduseandlus seda ette on näinud. Eesti seaduseandluses aga kehalist karistust ette nähtud ei ole, ja seetõttu ses osas meie eelnõu näib olevat nende uute põhi-

lausestega vastolus. Kuid komisjonis kaaluti seda küsimust, ja komisjoni enamus asus seisukohale, et see karistamisviisi siiski tuleb tarvitusele võtta.

Tähtsamatest muudatustest, mis üldkomisjon selles eelnõus ette võttis, tuleks nimetada kaht. § 19. teises lõikes võeti ette üks olulisemaid muudatusi, nimelt leidis üldkomisjon, et vahialuste üleviimine astmetesse ja järkudesse ja nende vabastamine tingimusi enne tähtaega on sedavõrt tähtsad küsimused, et nende otsustamisest peaks osa võtma peale vangistuseasutise direktori, arsti, õpetaja ja vangide hooldamise seltsi esindaja hääleõigusega ka prokuratuuri esindaja, mitte ainult sõnaõigusega, nagu oli valitsuse eelnõus ette nähtud, samuti ka hääleõigusega kohtu ja advokatuuri esindajad, need olid Vabariigi Valitsuse eelnõu järgi täitsa kõrvaldatud komisjoni koosseisust.

Teine võrdlemisi oluline muudatus seisab § 29. juures selles, et vahialustele, kes vangistuseasutiste majatöid teevad, makstakse tasu mitte riigi eelarve krediidist, vaid vangide töötasust, vangimajale arvestatavast osast, mis endise 25% asemel teeb välja 50% vangide tööddest sissetulnud summast. Praegu kulub majatöölisele tasu maksmiseks võrdlemisi minimaalsete tasude juures 2 miljonit senti aastas, ja kui arvata, et tulevikus see tasu suureneb, siis võib karta, et see summa võib aastas tõusta 8 miljonile. Sellega koormata riigi eelarvet ei leidnud komisjon võimaliku olema.

Teised parandused, mis üldkomisjoni poolt vastu võetud, on seletuskirjas üksikasjalikult ette toodud ja ma ei hakka neid siin uuesti kordama, neid on terve rida.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

A. Jõeäär (stp): (J. Soots, põl: Aga kus nüüd aruandja on? Aruandjat ei ole kohal!) Miks Teie ei küsinud seda, kui härra Tamm põllutöölise seaduse arutamisel samuti siin asus?

Eesti sotsialistlikul tööliste partei rühmal ei ole käesolev seaduseelnõu vastuvõetav ses osas, mis puutub vangistuseasutiste tööstusesse, nimelt § 32. teine lõige, ja ihunuhtluse sisseseadmisse alaealistele. Vastavate paranduse-ettepanekutega esineb rühm II lugemisel.

M. Reisik (rhv): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina tahan lühidalt peatuda käesoleva eelnõu kolmanda osa esimese

peatüki juures, nimelt mis puudutab alaealisi paranduseasutistes. Paratamata tuleb meil Eestis tõsiselt tegemist teha meie alaealiste kurjategijatega, seda juba seepärast, et nende protsent päris kohutavalt suur on. Viimaste statistiliste andmete järgi oli Eestis alla 20 a. vanu kurjategijaid 21,7% kurjategijate koguarvust ja võrdlemisi väga noori kurjategijaid, kuni 26 eluaastani, juba 40,6% kõigist. (Vahelhüüe.) Kindlasti on siin olud palju süüdi. Ma ei taha tungida praegu nende olude uurimisesse.

Meil on praegu väljatöötamisel kriminaalkohtupidamise seadustik, ja selle seadustiku väljatöötamisel on Kohtu- ja sise-ministerium avaldanud oma teesid. Neis teesides on muu seas ette nähtud alaealiste kohtute ellukutsumine. Tähendatud kohtutele peavad alluma esiteks alaealiste, 12—18-aastaste, süüteod ja teiseks täisealiste süütegudest need, mis sihitud lapse ja alaealise isiku vastu. See on ainult tervitav kavatsus. Terves kultuurilmas on juba jõutud äratundmisele, et tuleb teha kindel vahe alaealise ja täiskasvanud kurjategija vahel; kuna täisealist kurjategijat võib kohelda kui teataval määral süüdlaslikult, tuleb lapse, alaealisse kurjategijasse suhtuda teisiti, ja seepärast peavad abinõud nende kurjategijate vastu hoopis lahku minevad ja erinevad olema. Kuna täisealise kurjategija juures juttu võib olla karistuseabinõudest, ei tuleks aga alaealiste kurjategijate juures kunagi unustada, et siin esikohal ja ainuüksi määravad peavad olema kasvatuslikud abinõud. Ei tohiks lasuda alaealisel kurjategijal tervel eluajal kurjategija märk.

Kui vaatame käesolevat vangistuseseadustikku ja vaatame natuke teese, mis kohtuministerium üles seadnud ühenduses alaealiste kohtute kavatsusega, siis näeme mitmeid vastolusid. Ühenduses alaealiste kohtutega on meil ette nähtud näiteks hoolekogu instituut alaealiste kohtu juures niioelda abiorganiks; hoolekogu instituut võtab enda alla mitte ainult kohtuliku vaid ka vabatahtliku töö seltskonnas, kohustub teostama järelevalvet alaealiste kurjategijate üle, kui see jääb näiteks vanemate hoolekande alla j.n.e. Sarnane instituut annab väga häid tagajärgi, nagu mujal kultuurilmas näeme. Mul oli õnnelik juhus 1925. aastal kaunis ligidalt tutvuda lastekohtute tegevusega ja laste-alaealiste kohtupidamise käsitlemisega Põhja-Ameerikas. Pean ütleva, et tagajärjed, mis seal saadakse hoolekogu instituudi kaudu, olid

otse üllatavad, ja on täiesti loomulik, kui meil Eestis, — kuigi sisuliselt kohtuministeriumi arvamisest, nagu terves Euroopas, lahku lähevad lastekohtute suhtes selles, kuidas need on Põhja-Ameerikas sisse seatud, — siiski hoolekogu instituudi tagajärjed kujunevad välja samadeks.

Kui vaatame praeguse vangistuseseadustiku seda osa, mis käsitleb alaealisi kurjategijaid, siis ei näe siin kuskil hoolekogu instituudi esindajaid. See on päris loomulik. Need puuduvad seepärast, et meil ei ole veel seda instituuti, vaid on ainult alaealiste kohus alles kavatsusel ja ei saa olemata instituudi esindajaid seaduses ette näha. Peale selle arvan, et käesolevas seadustikus on alaealisi puutuvas osas veel väga mitmed teised osad, mis paratamata muutust nõuavad, kui meil ellu viiakse alaealiste kohus, ja mõtlen, et praegu täiesti enneaegne oleks maksma panna vangistuseseadustiku III osa peatükk I — alaealised vangistuseseasutistes. Arvan, et meie oma alaealiste paranduseasutiste sisemise korra väljatöötamisele ei saaks enne asuda, kui meil on välja töötatud alaealiste kohtute instituut. Seepärast teen ettepaneku, vangistuseseadustiku 3. osa 1. peatükk välja jätta, seega seadus ise ei muutu.

Mis aga puutub alaealiste laste kohtute sisseseadmisel, siis mõtlen mina, et sellega on kaunis kiire. Meil Eestis on tuntud huvi, nagu kõigis kultuurriikides, alaealiste laste kohtute sisseseadmisel vastu ja need on sisse seatud praegu suuremas osas kultuurriikides, kes tunnustavad ühel meelel, et alaealiste laste kohtud ainult siis edukalt tegutseda saavad, kui nende vastu huvi on seltskonnas, kui kohtute tegevuse tagajärjerikkusele aitavad kaasa vabatahtlikud tööjõud, kellel on küllalt sotsiaalset huvi ja sotsiaalset südametunnistust, et aidata kaasa alaealisele, kes langenud sagedasti olude sunnil, sagedasti mingi haiglase kuid mööduva kalduvuse sunnil, mis ühte langeb lapse kõige kardetavama elueaga, ta kõige teravam arengusajaga, et aidata neid lapsi kasvatada väärtuslikeks inimesteks, mis küsitavaks muutub siis, kui nad satuvad ametliku vangimaja reshiimi alla. Meil on Eestis küllalt pinda alaealiste laste kohtute sisseseadmisel suhtes. Juba 1920. aastal võttis II üleriiklik naiskongress vastu resolutsiooni, mis nõudis lastekohtute sisseseadmist Eesti Vabariigis. Asja möödunud üleriiklik naiskongress kinnitas veel kord seda otsust, mis juba 10 aasta eest tehti, ja tema poolt vastuvõetud

alaealiste kohtute kohta käiv resolutsioon kõlab järgmiselt: „IV Üleriiklik Naiskongress avaldab rahulolematust, et käesoleva ajani ei ole tähele pandud Naisliidu, Akad. Naiste Ühingu ja Lastehoolekande Keskkorralduse poolt sise- ja kohtuministritele esitatud märgukirja alaealiste kurjategijate kohta, mille aluseks on Üleriikliku Lastehoolekande päeva (29. detsembril 1929) resolutsioonid, ja mis nõuab lastekohtu ellukutsumist ja kasvatuslikkude sanktsioonide tarvitamist laste suhtes.“

Ma arvan, et neis resolutsioonides avaldub juba väga suure osa meie rahva arvamine meie lastekohtute kohta. Ma arvan, et kui Kohtu- ja siseministeeriumi kriminaalkohtupidamise seadustiku juurde käivate teesides on vajalikuks tunnustatud alaealiste kohtu ellukutsumine, siis ei ole kahtlust, et nende teostamine juba ligema tuleviku küsimus on, ja oleks otstarbekohane, nagu see mujal maailmas on, et alaealiste laste paranduseasutiste korraldamine käiks paralleelselt lastekohtute sisseadmisega.

Ma ei hakka praegu sisuliselt puudutama 3. osa I. peatüki üksikasju. Kui minu ettepanek läbi ei peaks minema, siis II lugemisel oleksid mul mõningad parandused esitada. Praegune ettepanek on — peatükk seadusest välja jätta.

Juhataja: Rkl. Reisik'ü ettepanek tuleb hääletamisele II lugemisel.

Kohtu- ja siseminister A. Anderson: Austatud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin mõne sõnaga asja selgitamiseks väidete puhul, mida lugupeetud rkl. proua Reisik siin kuuldavale töö, järgmist tähendada.

On inimesi, kes alaealiste kohtu asjas eitaval seisukohal on, ja on ka neid, kes jaataval seisukohal. See küsimus on hoopis iseküsimus, mida käesoleva seaduse arutamisel otsustada ei saa. Meil ei ole siin praegu tegemist Kohtuteseadusega, uus kohtute seadus on praegu alles väljatöötamisel. Kui tarvilikuks peetakse kohtuteseaduse juures alaealiste kohtute küsimust lahendada, siis tuleb seda seal ka teha. Seda seadust aga praegu ei ole. Kui asutakse sellele seisukohale, et käesoleva seadusega peaks lahendamist leidma alaealiste kohtute küsimus, siis tõttaksime meie ette meie üldisest kohtukorraldusest ja venitaksime käesoleva seaduse vastuvõtmist, kuna meie kohtutesüsteemi küsimus kaugeltki lihtne ja lühikene lahendada ei

ole. Käesolev seadustik on tarvilik ja ilma selleta ei saaks meie uut Kriminaalseadustikku maksma panna. Vangistusseadustik on paratamatu osa meie Kriminaalseadustikust, osa, mis meie Kriminaalseadustikuga kaasas käib.

Proua Reisik'ü ettepaneku vastuvõtmise puhul oleks meie olukord ka teisel põhjusel väga raske. Mispärast? Meil on paranduseasutusi olemas. Harku kolonii, kas ta hea või halb, on iseasi, ometi ta töötab. Tema on ellu kutsutud vana Vene Vangistusseaduse põhjal ja lisaks sellele on kolonil endal oma kodukord, mille järgi ta töötab. Kui vana Vene Vangistusseadus käesoleva seadustiku maksmapanekuga kaotatakse, siis jääks tühi koht, siis ei saaks ka Harku koloniis reguleerida, sest kui valitsus oma kätte võtaks kõigi määruste väljaandmise kolonii suhtes, siis ei oleks see minu arvates õige. Küsimus, mille üles tõstis proua Reisik siin Riigikogus, on kaalumisel olnud ka Kohtu- ja siseministeeriumis, ja seal on leitud, et alaealiste kohtute sisseadmisega küsimus tuleks otsustada kohtute seaduses. Kui tarvis peaks olema vangistusseadustikus parandusi ette võtta osades, mis puudutavad parandusemaju, siis võib seda teha, aga tervet seda osa välja jätta, seda küll ei saa, siis muutuks seisukord praegustes paranduseasutustes päris küsitavaks.

Aruandja A. Jõeäär (lõpusõna): Kuna keegi ei ole selle vastu kõnelenud, et seaduseelnõu I lugemisel vastu võetaks, proua Reisik'ü ettepanek tuleb hääletamisele II lugemisel, siis kordan üldkomisjoni poolt tehtud ettepanekut, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

10. Raudteede seadus — I lugemisel.

Juhataja: Aruandjad puuduvad.

11. Eesti-Rumeenia kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja V. Hasselblatt.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

12. Eesti ja Hollandi laevamõõtkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja V. Hasselblatt.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

13. Tsekiseaduse §§ 9 ja 10 muutmise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja V. Hasselblatt.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

14. Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu aruandja K. Tonkman.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

15. Põllutööliste seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja K. Tam m.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Ühel eelmisel Riigikogu koosolekul kõneles rkl. Johanson põllutööliste olukorrast maal niisugusel kujul, et sellel inimesel, kes põllutööliste olukorda maal ei tunne, ajab ihukarvad püsti. Ta kõneles, et põllutöölised olevat töölisklass, inimeste mass maal, keda tööandjad põllumehed õige suurel määral eksploateerivad, ja maa töölisklass nagu oleks ilma õigusteta, ning käesoleva seadusega tahetakse temale õigusi anda.

Edasi märkis härra Johanson, et maalt tuleb väga palju inimesi linna, ja see põhjendab peamiselt sellel, et puuduvad vastavad seadused, mis tööliste maal tööd kindlustaksid. Minu arusaamise järgi on need väited liiga ühekülgsed ja ei pea paika. (L. Johanson'i, stp vahelhüüe.) Need andmed, mis Teie, härra Johanson, siin ette tõite, need ei pea paika.

Sellest seadusest ei ole kasu ei töölisel ega tööandjal. Tööliste ja tööandjate vahelkord olevat halb. On õige, ja tuleb ette üksikuid juhtumisi, kus tööliste ja tööandjate vahel arusaamatusi ette tuleb, aga seda ei saa ühe poole arvele kirjutada, vaid väga sagedasti tuleb arusaamatuse tekkimine tööliste arvele kirjutada. Samuti võib oletada, et ka arusaamatusi tööandjate poolt ette tuleb. Inimene on inimene ja kus nad üheskoos elavad, tööd teevad, üks teise käest on palgasaaaja, teine jällegi nõuab palga eest rohkem tööd, tuleb vahel teatud küsimusi lahendada. Üldiselt võib öelda, et suuri arusaamatusi tööliste ja tööandjate vahel ei ole olnud.

Mis puutub põllutööliste palkadesse, siis peab ütleva, et põllutööliste palgad ei ole kunagi nii kõrged olnud kui praegusel ajal. Härra Johanson, ma toon Teile selleks tegelikust elust näited. (L. Johanson, stp: Aga mina võtan ametlikud andmed.) Teie ametlikud andmed ei saa ka teist keelt kõneleda. (L. Johanson, stp: Need on kroonu paberid.) Oleks väga huvitav, kui Teie minu andmed ümber lükaksite, aga Teil ei ole, millega lükata. (L. Johanson'i, stp vahelhüüe.)

Juhataja: Palun kõnelejat mitte segada.

K. Tonkman (põl): Võtame näiteks 1912. aasta ja võrdleme 1930. aastaga. 1912. a. sai teenijatüdruk palka 20 rubla, see oli Läänemaal kõrgem palk, mis sel ajal teenijale maksti. Peremehele oli tarvis naisteeniija rahapalga maksmiseks 4 puuda sealihaga ära müüa, saades naelast 12½ kopikat või puudast 5 rubla, — ning teenija palk oli makstud. Ehk jälle tarvis ära müüa 10 leisikat linu, 2 rubla leisik, ja 20 rubla oli jälle käes, ning ta võis teenija palga ära maksta. Ehk viis talu keskmise lehma laadale, sai selle eest 30 rubla, 20 rublaga maksis teenija palga ära ja 10 rubla jäi veel järelegi. Ehk jälle — sel ajal ei olnud ühismeiereid, kuid koorelahutajaga töötati läbistikku kümnest toobist piimast üks nael võid. Võist saadi 30 kop. naelast, nii sai põllumees 3 kopikat piimatoobist ja 650 toobi piimaga sai jälle teenija palga makstud. (L. Johanson, stp: Pärisorjuse ajal ei tulnud sedaigi maksta.) Seda aega ei või nimetada pärisorjuse ajaks, vaid see oli parim aeg meie põllumajanduse edenemiseks, kus ka töölise palk madal ei olnud. Seda ei saa orjajaks nimetada. Sel ajal olid Tallinnas suured ehitused teoksil, kus ehitustööliste kõrget palka makseti. (L. Johanson, stp: See oli see õnnis tsaariaeg.) Ma ei räägi kas õnnis või mitte, vaid räägin praegu töölispalgade suurusest.

Praegu saab teenijatüdruk maal palka 24 tuhat senti, kus ta riided ja prii söögi veel juurde saab. Kui seda palka talumees tahab maksta sealihaga, — sealihanael maksab praegu umbes 30 senti, see teeb 1.200 senti või 12 krooni puud — kulub palgamaksmiseks 20 puuda sealihaga. Enne aga kulub selleks 4 puuda sealihaga, nüüd — 20 puuda. Täheandab, põllumees peab 16 puuda sealihaga rohkem teenija palgaks maksma kui 1912. aastal. (L. Johanson,

son'i, stp vahelhüie.) Las ma räägin edasi. Kust see talumees siis raha peab saama? Kui ta tahaks linadega maksta, siis oleks lugu veel halvem. Linaleisikast ei taheta maksta 300 marka. (Pahemalt poolt: See on dumpingu hind.) Ma ei räägi dumpingu hinnast, vaid räägin sellest, mis põllumees saab ja millega töolistele palka maksta. (Vahelhüie pahemalt poolt.) Kui nüüd talumees tahab linadega teenija palga maksta, siis kulub selleks 80 linaleisikat, à 3 kr., enne aga ainult — 10 leisikat, à 2 rbl. Tähendab, 70 leisikat läheb nüüd rohkem aastaseks teenija palgaks kui 1912. aastal.

Edasi öeldakse, vaadake, nüüd saadakse piima eest väga suured summad raha ja ülistatakse igalpool karjamajandust. Kui nüüd teenijatüdruku palka tahame piimaga maksta, — läbistikku saadakse piimaliitrist 6 senti, — tähendab 4.000 liitrit piima läheks praegu ühe naisteenija palgaks. (L. Johnson, stp: Kuipalju petipiima on?) Ega ta petipiima ära ei müü, samuti jääb külm piim tallu. Enne läks 650 liitrit piima teenijatüdruku palgaks, nüüd aga 4.000 liitrit. Sealihä läks enne 4 puuda, nüüd aga 20 puuda. Enne oli 10 leisikat linu, nüüd on 80 leisikat. Küsime, kas töölised teevad nüüd nii mitu korda rohkem tööd kui enne, või kas põllumajanduse produktsioon on niipalju tõusnud, kas ka töolistele töviljakus on niipalju tõusnud, et põllumees võib niipalju palka natuuras arvates maksta? Seda ei saa oletada. Inimene on inimene: üks teeb rohkem, teine vähem tööd. Et töölise töviljakus niipalju oleks tõusnud kui tööpalgad, seda oletada ei saa. Tegelikult elu andmed näitavad, et põllumees ei ole enne nii kõrget palka maksnud, kui ta praegu maksab. Selle tagajärjeks on, et põllumehed igalpool hakkavad töölisi vallandama, ei kauple neid enam. (L. Johnson'i, stp vahelhüie.) Võib-olla, et ta seda teeb. Võib-olla, et meie põllumajandus on sunnitud töölisi väljast sisse tooma, kuid seisukord on niisuguseks kujunenud, et põllumehed ei suuda enam töolistele palku välja maksta. (Vahelhüied pahemalt poolt.)

Juhataja: Palun kõnelejat mitte segada.

K. Tonkman (põl): Mis teie närvitsete? Ma ei hüüdnud teile kordagi vahele. Kui teil paremad andmed on, tulge lükake minu andmed ümber. (L. Johnson, stp: Ei ole, mida ümber lükata.) Tähendab, et kõik on tõsi.

Üks peaks ometi selge olema, et põllumehele ei ole mujalt rahalist sissetulekut, kui selle eest, mis ta põllul kasvatab ja mida ta ära müüb. Ja see ei olegi põllumees, kes mujalt raha korjab ja talupidamises selle ära tarvitab. Põllumajandus ei suuda praegu niipalju produtseerida, kui töölised palka saavad. Ka teised väljaminekud on põllumehele suurenenud, aga sissetulekud vähenenud.

Nüüd tulen härra Mikhelson'i vahelhüide juurde: vaadake, mis rukis maksab — 3 krooni puud! (A. Tupits, põl: Kes maksab 3 krooni?) Öige! Ei maksagi kolme krooni, aga ütleme, et maksab 3 krooni. Rukki raskus peab 123 Hollandi kaal olema, siis saab 3 kr. puudast, aga nii rasket rukist tuleb võrdlemisi vähe ette. Kui põllumees umbes 3 krooni rukkipuudast saab, siis peab ta 80 puuda rukist ära müüma, enne kui 24.000 senti saab. Tähendab, teenijatüdruk saab 80 puuda rukkid aastas palgaks. Enne sõda maksis 1 rubla puud, siis maksis põllumees 20 puuda rukkiga teenija aastase palga ära, põllumees peab nüüd 60 puuda rukkid rohkem maksma kui 1912. aastal. Nii on lugu rukkiga, kus Teie ütlete, et põllumees saab rukki eest kõrget hinda. Võtame võrdluseks missuguse aine tahes, kõik näitavad, et põllumees peab ülemäära palka maksma. Siia maani ei ole välja mindud, et tuleks põllutöolistele palku alandada. Küll on põllumeeste kogude rühma liikmed Riigikogus selle peale tähelepanu juhtinud, et siin ähvardab Eesti põllumajandust hädaoht. On ainult kaks teed: kas tuleb hakata otsekohe põllutöölisi töölt vallandama, või tuleb põllumeeste tulusid kindlustada, põllumajanduse tulukust tõsta.

Teie olete alati selle vastu olnud, kui põllumajanduse tulukuse tõstmise küsimus või põllumajanduse hinnapolitika päevakorras on, siis olete teie alati välja läinud tarvitajaskonna seisukohast ja öelnud, et põllumeestele ei tule kindlustada põllusaaduste kallimaid hindu, et elu kallimaks ei läheks. Aga siin unustate teie ära ühe suure hulga töötavaid käsi, põllutöölised, kelle elu- ja töövõimalused sellest olenevad, kuivõrt põllumajandus ennast tasuda suudab. Kui põllumajandus ennast ära tasub, siis on sellega suurel hulgal töolistel töölises lähemas tulevikus kindlustatud, sest meie põllumajandus võib ka väga suurele hulgale töolistele tööd anda. Aga enne peame põllumajanduse tasuvuse kindlustama. Meie ei tohi põllumajandust ära hävineda lasta välismaalt sisseveetavate põllumajanduse

saadustega. See ei ole ainult põllumajanduse hävitamine, vaid see on suurel määral põllutööliste töötajätmine ja tööliste linnadesse kokkukuhjamine. (L. Johanson, stp: Teil on ju enamus!) Kuulge, härra Johanson, räägime praegu sellest, kuidas tõeline olukord on. (L. Johanson, stp: Eks Teie valitse riiki, kuidas Teie meeldib.) Ma tuletaksin Teie meelde üht lauset, mida rkl. härra Ast siit kõnetoolilt ütles: ka opositsioon valitseb, ja nüüd ütlete teie, et ei taha riigi valitsemisest osa võtta. Teie ei või opositsiooni teha ainult opositsiooni pärast. Majanduseküsimumused ja töölistesse puutuvad küsimused on väga tähtsad, ja just teie, tööliste esindajad, peaksite siin teisiti talitama. (Vahelhüüe.) Majanduslikkudest küsimustest ei saa meie mööda minna, vaid meie peame kainelt ja külmalt seda küsimust otsustama ja nii otsustama, et see meie majandusele ega töölistele kahju ei teeks. (A. Sirro, stp vahelhüüe.) Härra Sirro, Teie eksite väga, kui ütlete, et põllumehed on tööliste väljapigistajad. See ei pea paika. Tööline saab praegu natuuras 5—6 korda rohkem palka kui 1912. a. Siin ei saa tööliste väljapigistamisest juttugi olla. (Vahelhüüe: Ei ole õige!) Olge head ja näidake, et need minu andmed ei ole õiged. (A. Sirro, stp: Härra Tonkman, näidake, missuguses linnas praegu piima 6 sendiga liiter saab.) See küsimus on tähtis, kas makstakse põllumehele 1 liitri piima eest 6 või 16 senti. Tõsi on aga see, et kõigil põllumeestel ei ole võimalik linna piima tuua. Teiseks pean ütleva, et linnavalitsused piimamüügi alal ei ole oma mõju avaldanud, et piim odavam oleks. (L. Johanson, stp: Selleks on ju „Estonia“.) „Estonia“ on sunnitud kõrgete rentide pärast piima eest rohkem nõudma, kui tegelikult seda vaja oleks. Kui linnavalitsus mitte nii kõrget renti ei nõuaks, oleks ka piimahind madalam. (L. Johanson, stp: Valitsuse erakond.) Mis valitsuse erakond? See on linnaomavalitsuse asi.

Kui seda küsimust sisuliselt vaatame, siis selgub, et meie põllutööliste palgad ei ole praegusel korral madalad, vaid peab seda alla kriipsutama, et põllutööliste palgal ei ole kunagi nii suurt ostujõudu olnud kui praegu. (Vahelhüüe.) Härra Johanson ütles, et põllutööliste palgad ei ole küllalt suured ega õiglased. Kui teie tahate, siis märgin mõned asjad ära. Näiteks praegu olgu jalanõud või jalgrattad. Jalgrattaid on praegu igas talus 6—7 tükki ja igal töölisel on jalgratas. (Vahel-

hüüe.) Mina ei ütle seda seepärast, et töölisel jalgrattad olemas on, aga ma märgin ära, et enne, 1912. aastal, ei saanud tööline kunagi niipalju palka, et ta oleks võinud ühe aasta teenistusega jalgratta osta, praegu võib ta selle juba poole aasta palgaga osta, see on tal võimalik praeguse palga juures. Tähendab, põllutööliste palgad on niivõrt kõrged, et nad suudavad seda osta. (A. Sirro, stp: Ameerika rükkis on palju odavam kui meil!) Mis see ütleb? (A. Sirro, stp: See ütleb, et Ameerikas saab leiba odavamini kui siin.)

Juhataja: Lugupeetud Riigikogu liikmed, ma palun veel kord teid korrale. Sõna on rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): See on väga huvitav, kui nad vahele hüüavad.

Mis puutub Ameerika odavasse viljasse, siis peab tähendama, et Ameerika vili produtseeritakse suurtööstuste viisi. Meil olete teie selleks ka kaasa aidanud, et meil suurt põllutööstust ei ole. Meil on väiketalude süsteem ja meie ei saa sarnasel viisil vilja produtseerida kui Ameerika. (Vahelhüüe: Ühistegelikult!) Ühistegelikult? Kuidas nüüd saab talu viljakasvatust ühistegelikult korraldada, kus ühe rukkipoollud siin ja teisel seal, kuidas teie saate sarnaste masinatega töötada nagu Ameerikas. (L. Johanson, stp: Mis masinad need on?) Vaadake, härra Johanson, ma ei saa sellest küsimusest praegu kõnelda, missugused masinad Ameerikas on. (L. Johanson'i, stp vahelhüüe.) Teie kuulsite seda rahaasjanduse komisjonis. (L. Johanson, stp: Aga mõnel töölisel on uur taskus ja kalossid ka jalas.) On, seda võimaldab palk. Seepärast, kui räägite, et elukallidus on tõusnud, siis on tõusnud ka palgad, et töölised võivad kõike omale vabalt osta. (Vahelhüüe.) Väga õige. Teie sõnad ei pea paika. Kui ütlete, et elukallidus on tõusnud ja palgad ei vasta sellele, aga nüüd ütlete, et tööline on oma palga eest kõike ostnud, siis ise lükkate oma odava palga väited ümber.

Mis puutub käesolevasse seaduseel-nõusse, siis tahaksin märkida töökeeldu, millest kõneleb § 15: lapsi alla 12 aastat on keelatud põllutöölisteks palgata. § 16 räägib: alaealisi kuni 16 a. võib tarvitada kergemate tööde juures, karjahoidmine, linakitkumine j. n. e. Kui meie 16-aasta vanustele põllutöö ära keelame, kes peab siis töö tegema? Olin 12-aastane poiss ja kündsin kahehobuse saha. (Vahel-

helhüü e.) Mina tean, aga Teie ei tea. Kui 16-aastane poiss ei tohi sahka kätte võtta, ega põllutööd teha, küsime, kaugele niiviisi saame, kas oleme nii rikas rahvas, et võime 16-aastast meest panna ainult karja hoidma, peenraid kitkuma, loogu võtma, vikatit ei tohi kätte anda, rehte ei tohi peksta, hobusega ei tohi tööle panna? Kust võtame tulu, mille 16-aastase mehe ülespidamiseks tarvitame? (Välisminister J. Lattik: Mis ta teeb?) Ta võib karja hoida, loogu võtta, künda ei tohi, hobusega heinu vedada ei tohi. (Välisminister J. Lattik: Miks ta seda ei tohi?) See seadus keelab ära. (L. Johnson, stp: Ega ta just nii ei ole.) § 16 ütleb, alaealisi kuni 16 aastani võib tarvitada ainult kergematel töödel, karjahoidmisel, peenarde kitkumisel, loovõtmisel j. n. e. (Vahelhüü e.) Olgu üks päev enne 16 aastat, ei tohi panna kündma, peab ootama, kuni saab 16 aastat vanaks, siis alles võib kündma panna. Nii sama on § 18: „Karjahoidmiseks palgatud alaealisi kuni 16 aasta vanuseni on keelatud tarvitada karja kodusolemise ajal kartalitusena mitteseotud töödeks.“ Mis saapaned poisi tegema, kui teda karjahoidmise juures tarvis ei ole? Metsas puid raiuda, hagu või puid tuppa tuua, seda käskida ei või. Kui peaksime tõesti põllumajanduse niisugusesse raami kokku litsuma, mis siis lõpuks välja tuleb? Kes meid siis lõpuks toitma hakkab? (Pahemalt poolt: Ega ei peagi teid väikesed lapsed toitma.) Lapsi on tarvis toita, vaid meie toidame ise ennast. Ma räägin sellest, kes peab seda inimest toitma, kes 16 aastat vanaks saanud, kui ta ise tööd ei tee. Küsimus seisab selles, et meie oludes juba 8—10-aastased lapsed lähevad karja hoidma. Vanemad toidavad neid niikaua, kui laps juba ise hakkab suutma, siis peab ta ise tööd tegema ja leiba teenima.

Edasi on seaduses öeldud, et puhkepäevadel on kohustatud majapidamises ametis olevad põllutöölised niisuguseid töid tegema, millela majapidamises läbi ei saa. On täiesti lahendamata jäetud, kuidas neis taludes läbi saadakse, kus pole rohkem töölisi kui ainult üks. Kes peab siis karja toitma, seda ei ole ette nähtud. Lõpuks on öeldud, et ületundide eest tuleb vähemalt 50% rohkem maksta, kui harilikkude tööde eest. Samuti on normeeritud kindlaks, mitu tundi tuleb teatud kuudel tööd teha. Ma olen kindlas arvamises, et ükskord põllupidamine niikaugele jõuab, et võime tööd teha masinatega, aga siin on enne suur reform läbi viia.

Kõigepealt tuleks kõik harimata maa üles harida, maaparanduse tööd suurel määral läbi viia. Ka see üksinda ei aitaks, vaid selle järele tuleksid praegused, nii öelda, lapitalud kruntidesse ajada, et iga talu enesest ühe terviku moodustaks. Meil on niisuguseid talusid Eestis küllalt, kus heinamaad on 20—25 kilomeetrit talust eemal. Tee seal siis masinaga tööd, sea seal siis tööpäev tundide järele sisse! Kui seal tunnitöö sisse seatakse, siis tuleb niisugune olukord, et detsembrikuus, kus on ette nähtud 6-tunniline tööpäev, kui nüüd 20 kilomeetri tagant peab heinu koju vedama, siis ei saa ühe päevaga koju, peab öömajale jääma. Kuidas saame sellega läbi? Kujutagem nüüd tegelikku elu endale ette, siin peame ikkagi kaine mõistusega otsustama. Kui sooheinakoormaga kaks päeva peab teel olema, siis ma küsiksin, mis see maksmata läheb? Vedu üksinda läheb palju rohkem maksmata, kui heinakoorem ise. (L. Johnson, stp: Mis ta ikka maksab.) Härra Johanson, Teie ees ei maksa see midagi, aga ometi maksab töö siis väga palju.

Masinatega võime talus ainult teatud tööd teha, kuid on ka palju alasid, kus masinat tarvitada ei saa, kus inimjõudu tingimata tarvitama peab. Kui tahame Lääne-Euroopaga võistelda, siis tuleb palju ja palju rohkem tööd teha, et oma saadusi odavamaks teha ja selle odavusega saamegi välisturul võistelda.

Kui seda seadust otsast lõpuni lehitse, siis tundub see täiesti liigne olema. Ja ei saa seda meie oludes maksmata panna. Kui see seadus maksmata pannakse, siis sünnitab see meie põllumajandusele suuri raskusi, otse väljapääsemata raskusi. Teiseks, kui põllumehed ei jõua enam põllutöölisi pidada praeguste kõrgete palkade pärast, kus põllusaadused odavad, ja kui nüüd veel tahetakse seadusega tööaegu piirata, siis tingimata vallandatakse väga palju põllutöölisi, kes loomulikult mujale ei tule, kui ikka linnadesse kokku valguvad. Linnades kisuvad maalt tulnud töölised linnatööliselt töö ära. Ja seda väga arusaadaval põhjusel. Maalttuleval töölisel on maalt teenitud riided seljas, tal on raha veel järele, ta on igal tingimisel jõuliselt tugevam, on vastupidavam, ta hakkab odavamate palgatingimustega tööle, tõrjub linnatöölised töölt välja. Lõpuks jääb ise ka seejuures sama vaeseks, ja kuna maalt uusi töölisi linna juurde tuleb, tekitab see tahtmata tööpuuduse ja töötatöölise klassi, ja nii läheb see ikka edasi. Küsime, mistarvis seda kõike

vaja? Meil on tarvis teisiti olukorda parandama hakata, aga mitte niisuguste seadustega. Kui aga olukord nii edasi kestab, siis tekib meil ikka rohkem ja rohkem töötatöölisi. Kõige selle ärahoidmiseks peame majanduseelu korraldama nii, et maale rohkem töölisi tööle võetaks. Seejuures ei saa seda modern seadust maksma panna, mis selle küsimuse väga raskeks teeks.

Vaheaeg kl. 18.46 min. — kl. 19.13 min.

A. Rei (stp, korra kohta): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teatavasti algab vähe aja pärast „Estonia“ kontsertsaalis meie naabri ja liitriigi aastapäeva puhul pidulik aktus, millest paljud Riigikogu liikmed sooviksid osa võtta. Seepärast teen ettepaneku,

praegune koosolek lõpetada, et võimaldada Riigikogu liikmetele sellest aktusest osa võtta.

Ettepanek võetakse vastu.

Koosolek lõpeb kell 19.14 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).